

Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu padome

Meistaru iela 10-502, Rīga, LV-1050, tālr. 27343432, e-pasts seplp@seplp.lv, www.seplp.lv

Rīgā, 04.10.2024.

Nr. 20/6-3

Atzinums par VSIA “Latvijas Televīzija” veidoto raidījumu saturu

2024. gada 6. septembrī Latvijas sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds Edmunds Apsalons (turpmāk tekstā arī – ombuds) ir saņēmis [..] (turpmāk – Iesniedzējs) iesniegumu (turpmāk – Iesniegums) par VSIA «Latvijas Televīzija» (turpmāk – LTV) programmas “LTV1” raidījumu satura atbilstības Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likuma 24. panta ceturtajai daļai un Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu un to pārvaldības likuma 3. pantam izvērtēšanu.

Iesniegumā norādīts, ka *Sabiedriskajos elektroniskajos plašsaziņas līdzekļos dažādos formātos vairākkārt ir izskanējusi informācija, ka mans klients [..] [persona, kuras tiesību un interešu pārstāvību īsteno Iesniedzējs – piezīme mana – E.A.] šobrīd tiek turēts aizdomās kriminālprocesā [..] par, iespējams, noziedzīga nodarījuma izdarīšanu, par kuru kriminālatbildība paredzēta Krimināllikuma 15. panta trešajā daļā, 20. panta otrajā daļā un Krimināllikuma 118. panta 1. punktā. Tīmeklī pieejamo publikāciju pieteikumos šī informācija atreferēta kā mana klienta it kā izdarīta gatavošanās Valsts policijas amatpersonas Romāna Jašina slepkavības organizēšanai.*

Iesniedzējs norāda uz konkrētu publikāciju – 2024. gada 25. augustā sabiedrisko mediju portālā Lsm.lv publiskoto LTV raidījuma “De facto” sižetu un tā aprakstu.

Iesniegumā pausts viedoklis, ka *Konkrētais kriminālprocess ir saistījis pastiprinātu sabiedrības uzmanību, ko faktiski veicinājuši sabiedriskie elektroniskie plašsaziņas līdzekļi, kuru sižetos plaši un vairākkārt atspoguļoti gan žurnālistu vērtējumi par šo krimināllietu, gan valsts amatpersonu izteikumi saistībā ar šobrīd vēl pirmstiesas izmeklēšanā esošu kriminālprocesu, kā arī, [..], ka šajos mediju materiālos rodamie izteikumi pārkāpuši Kriminālprocesa likuma 19. pantā nostiprināto*

procesuālo pamatprincipu nevainīguma prezumpciju – [..].

Tāpēc Iesniedzēja vērtējumā [..] sabiedrībai sniegtā informācija, kas pieejama dažādos sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu raidījumos un publikācijās, rada pamatu vērtēt žurnālistu kā minēto publikāciju un sižetu autoru profesionālo, ētisko un juridisko atbildību.

Lai izvērtētu Iesniegumu, ombuds no 2024. gada 6.septembra līdz 3.oktobrim:

- iepazīnās ar Iesniegumā aprakstīto argumentāciju un tajā norādītajām atsaucēm uz Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvenciju, Eiropas Cilvēktiesību tiesas lēmumiem, Eiropas Savienības Tiesas spriedumu;
- konsultējās ar SEPLP juristiem un tiesību ekspertiem;
- iepazīnās ar Iesniegumā minēto LTV raidījumu sižetu un publikāciju Lsm.lv saturu;
- 2024. gada 18. septembrī nosūtīja rakstiskus jautājumus VSIA “Latvijas Televīzija” (turpmāk – LTV) galvenajai redaktorei Sigitai Roķei un 2024. gada 1. oktobrī saņēma atbildes uz tiem.

Izvērtējot Iesniegumu, Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds Edmunds Apsalons

konstatē:

[1] Iesniegumā tiek lūgts izvērtēt divu LTV sižetu atbilstību Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likuma 24. panta ceturtajā daļā noteiktajam, ka *«Elektroniskie plašsaziņas līdzekļi nodrošina, lai fakti un notikumi raidījumos tiktu atspoguļoti godīgi, objektīvi, ar pienācīgu precizitāti un neitralitāti, veicinot viedokļu apmaiņu, un atbilstu vispārpieņemtajiem žurnālistikas un ētikas principiem. Komentārus un viedokļus atdala no ziņām un nosauc viedokļa vai komentāra autoru. Informatīvi dokumentālajos un ziņu raidījumos fakti tiek atspoguļoti tā, lai apzināti nemaldinātu auditoriju»:*

- 1) 2024. gada 26. jūlijā raidījumā “Panorāma” pārraidīto sižetu “Tiesa apcietina policista slepkavības plānotājus”. Vienlaikus Iesniedzējs vērš uzmanību arī uz 2024. gada 26. jūlijā sabiedrisko mediju portālā www.Lsm.lv publicēto rakstu “Novērstā amatpersonas slepkavība: policistu gatavojās nogalināt atriebības nolūkā.”

Iesniedzēja komentārs: *2024. gada 26. jūlijā tīmekļa vietnē www.lsm.lv, kas ir daļa no VSIA «Latvijas Televīzija» un publicē arī «LTV 1» raidījumu satura tekstuālo atveidojumu, tika publicēts raksts «Novērstā amatpersonas slepkavība: policistu gatavojās nogalināt atriebības nolūkā». Šī raksta izklāsts atbilda raidījuma «Tiesa apcietina policista slepkavības plānotājus» saturam. Šajā raidījumā «LTV 1» Ziņu dienesta korespondents žurnālists Ģirts Zvirbulis, kā arī*

Latvijas Radio Ziņu dienesta korespondente Agnija Lazdiņa iekļāva Valsts policijas priekšnieka pienākumu izpildītāja ģenerāļa Andreja Grišina publiskos izteikumus par [...] un kriminālprocesu, kurā notiek iespējamā [...] it kā izdarītā noziedzīgā nodarījuma izmeklēšana.

Norādāms, ka konkrētais sižets tika pārraidīts un publiskots 2024. gada 26. jūlijā plkst. 10.52, savukārt tajā pat dienā plkst. 14.30 notika tiesas sēde, kurā [...] tika piemērots apcietinājums.

Šiem apstākļiem un hronoloģiskajam ietvaram, vērtējot laika posmu starp Valsts policijas amatpersonas izteikumiem un izmeklēšanas tiesneses lēmuma pieņemšanas brīdi, piemīt būtiska nozīme saistībā ar [...] tiesībām netikt prezumēti uzskatīti par vainīgu. Proti, kā atzīmēts Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūrā, agresīva un uzstājīga preses ieinteresētība par konkrētu kriminālprocesu var negatīvi ietekmēt taisnīgu kriminālprocesa norisi, tostarp ietekmēt iespēju pieņemt taisnīgu nolēmumu. Kā norādījusi Eiropas Cilvēktiesību tiesa, jo īsāks laika sprādis vērojams starp valsts amatpersonu izteikumiem un veikto procesuālo darbību, jo izteiktāks ir valsts amatpersonas iespējamās objektivitātes trūkums un risks, ka tikušas pārkāptas personas tiesības uz taisnīgu tiesu un tiesības netikt prezumēti uzskatīti par vainīgu.

Aplūkotajā gadījumā «LTV 1» un www.lsm.lv publikācija sabiedrībai, tostarp tiesu varas pārstāvjiem un izmeklēšanas iestāžu darbiniekiem, bija pieejama vairākas stundas pirms 2024. gada 26. jūlija tiesas sēdes. Tendenciozā manierē atspoguļotā informācija, būtībā apgalvojot, ka [...] ir saistīts «noziedzīgiem grupējumiem» un «plānojis noslepkavot Valsts policijas amatpersonu R. Jašinu» «atriebības nolūkos» tiesai un citām ar konkrēto kriminālprocesu nesaistītām personām priekšlaicīgi varēja radīt maldīgu iespaidu par [...] vainīgumu.

2) 2024. gada 25. augusta raidījumā “De Facto” pārraidīto sižetu “Par policista slepkavības gatavošanu aizturētais pametis Latviju”. Vienlaikus Iesniedzējs vērš uzmanību arī uz 2024. gada 25. augustā sabiedrisko mediju portālā Lsm.lv publiskotā LTV raidījuma “De facto”. Iesniedzējs norāda uz iespējamiem pārkāpumiem saistībā ar:

- 1) sižetā atspoguļoto Valsts policijas priekšnieka vietnieka pienākumu izpildītāja Pētera Bauskas publisko paziņojumu, īpaši tā daļu “Eiropas valstī 21. gadsimtā tas galīgi nav normāli, ja kaut kādi kriminālie elementi šādā veidā cenšas risināt jautājumus”;
- 2) [...] un viņa sievas fotoattēlu izmantošanu «De Facto» sižetā, [...] veidojot personas godu un cieņu aizskarošas kolāžas un sižeta izklāsta ilustrācijas;

[...] Iesniedzēja komentārs: Atspēkojot iespējamos pārmetumus, kas saistīti ar žurnālistu tiesībām izmantot šādus attēlus, pārstāvība vērš uzmanību uz Eiropas Savienības Tiesas 2018. gada 7. augusta spriedumu lietā C-161/17 Land Nordrhein-Westfalen pret Dirk Renckhoff, kurā uzsvērts,

ka pirms tīmeklī izvietotu fotogrāfiju reproducēšanas vai citāda veida izziņošanas sabiedrībai šādas darbības veicējam ir pienākums iegūt fotogrāfijas autora atļauju. [...] un viņa sieva šādu pieprasījumu piekrišanas paušanai par fotogrāfiju publicēšanu no «De Facto» sižeta autoriem, tostarp žurnālista Matīsa Arnicāna, nesaņēma. Tādējādi konkrētais sižets un tā vizuālais saturs atzīstami par personas tiesības uz privāto un ģimenes dzīvi pārkāpjošu.

3) [...] maldīgu priekšstatu par [...] «aizbēgšanu» no Latvijas radīšanu;

[...] Iesniedzēja komentārs: [...] pārstāvība vērs uzmanību uz apstākli, ka nedz šo sižetu tapšanas brīdī, nedz uz šī pieteikuma iesniegšanas brīdī [...] nebija piemēroti nekādi kriminālprocesuālie piespiedu līdzekļi. Tādējādi saskaņā ar Kriminālprocesa likuma regulējumu šāda persona savas ikdienas gaitas var organizēt līdzīgi kā jebkurš cits sabiedrības pārstāvis, kam atbilstoši Latvijas Republikas Satversmē noteiktajām pamattiesībām cita starpā ir tiesības gan brīvi pārvietoties Latvijas teritorijā un ārpus tās, gan tiesības netraucēti baudīt privātumu. VSIA «Latvijas Televīzija» žurnālistu apgalvojumi, ka [...] no Latvijas «aizmucis», [...] sabiedrībai radīja kļūdainu, nekorektu un maldinošu iespaidu. Tas ir rezultējies [...] tiesību uz privātumu un tiesību uz cieņu un godu rupjā pārkāpumā, ko apliecina tīmeklī publicētie sabiedrības viedokļi un komentāri, kuros [...], viņa sievas, [...] virzienā tikuši raidīti personas cieņu un godu aizskaroši zemiski izteikumi.

4) maldīga priekšstata radīšanu sabiedrībā, ka [...],[...] ir uzskatāms par kāda noziedzīga nodarījuma izdarīšanā jau sodītu personu, kuru tiesa it kā «atbrīvojusi».

[...] Iesniedzēja komentārs: «De Facto» sižetā tika atspoguļota vizualizācija ar Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas tiesnesi Ainu Nicmani. Šajās vizualizācijās tiesnese A. Nicmane attēlota kā persona, kas «it kā novāc šķēršļus» jeb «restes» no [...]. Tamlīdzīga rakstura vizualizācija sabiedrībai radīja iespaidu, ka [...] ir uzskatāms par kāda noziedzīga nodarījuma izdarīšanā jau sodītu personu, kuru tiesa it kā «atbrīvojusi». Tādējādi sabiedrībai tika radīts kļūdainis un maldīgs priekšstats par konkrētās tiesu varas amatpersonas profesionalitāti un rīcību, tostarp personīgo izvēli izmantot tiesības uz atvaļinājumu.

Vēlreiz jāatgādina, ka [...] konkrētajā kriminālprocesā ir vienīgi aizdomās turētā procesuālais statuss, tādējādi fakts, ka persona patiešām būtu izdarījusi noziedzīgo nodarījumu, par kuru tā tiek turēta aizdomās, vēl ir jāpierāda ārpus saprātīgām šaubām. Tādējādi šāds informācijas un faktu atspoguļojuma modelis «De Facto» raidījumā nav uzskatāms par atbilstošu Cilvēktiesību konvencijas 6. panta otrajai daļai un 10. panta otrajai daļai, jo sabiedrībai radīja maldinošu iespaidu par to, kāds procesuālais statuss un kādas tiesības piemīt [...].

Iesniedzējs uzskata, ka abi LTV sižeti un ar to saistītās publikācijas Lsm.lv [...] nav atbilstoša

Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likuma 24. panta ceturtajai daļai un Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu un to pārvaldības likuma 3. panta desmitajai daļai, kura nosaka, ka “Sabiedriskie elektroniskie plašsaziņas līdzekļi ņem vērā Latvijas sabiedrības daudzveidību sociālajā, ekonomiskajā, reģionālajā, izglītības, kultūras un reliģijas, kā arī citādā ziņā un respektē cilvēka tiesības un pamatbrīvības”.

Iesniedzējs secina, ka Šādos apstākļos, sabiedriskajos elektroniskajos plašsaziņas līdzekļos intensīvi un nekorekti tirāžējot konkrētās tiesiskās situācijas atspoguļojumu, [...] tiek liegtas iespējas pamatoti paļauties uz taisnīgu un objektīvu konkrētā kriminālprocesa faktisko un juridisko novērtējumu no tiesībsargājošo un tiesu varas institūciju puses. Tādējādi sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu profesionālās rūpības trūkums, veidojot raidījumu saturu, ir radījis būtisku personas tiesību uz taisnīgu tiesu ierobežojumu, ar to saprotot tiesības paļauties uz valsts amatpersonu objektivitāti un neitralitāti.

[2] Līdztekus Iesniedzējs sniedz izvērstu [...] cilvēktiesību aizskāruma tiesisko pamatojumu, balstoties uz:

1) Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvenciju.

[...] *Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas (turpmāk – Cilvēktiesību konvencija) 10. pants aizsargā izteiksmes brīvību un tiesības izplatīt informāciju. Vienlaikus minētās normas otrajā daļā noteikts, ka minēto tiesību īstenošana ir “«[...] saistīta ar pienākumiem un atbildību, tā var tikt pakļauta tādām prasībām, nosacījumiem, ierobežojumiem vai sodiem, kas paredzēti likumā un nepieciešami demokrātiskā sabiedrībā, lai aizsargātu valsts drošības, teritoriālās vienotības vai sabiedriskās drošības intereses, nepieļautu nekārtības vai noziedzīgus nodarījumus, aizsargātu veselību vai tikumību, aizsargātu citu cilvēku cieņu vai tiesības, nepieļautu konfidenciālas informācijas izpaušanu vai lai saglabātu tiesu varas autoritāti un objektivitāti»*

Cilvēktiesību konvencijas 10. pants ir aplūkojams kopsakarā ar citām Cilvēktiesību konvencijā garantētajām tiesībām.

Cilvēktiesību konvencijas 6. pantā nostiprinātas personas tiesības uz lietas taisnīgu izskatīšanu, ar to saprotot gan kriminālprocesa izmeklēšanas stadiju pirmstiesas kriminālprocesa laikā, gan iztiesāšanas laikā. Savukārt minētās tiesību normas otrajā daļā noteikts, ka

«[i]kviens, kas tiek apsūdzēts noziedzīgā nodarījumā, tiek uzskatīts par nevainīgu, kamēr viņa vaina nav pierādīta saskaņā ar likumu.»

Cilvēktiesību konvencijas 8. panta pirmā daļa aizsargā ikvienas personas tiesības uz privātās un ģimenes dzīves neaizskaramību. Šo tiesību saturā ietilpināma arī tiesiskā garantija, kas aizsargā personas reputāciju. Reputācijas aizskārumu veido publiski pieejama informācija, kuras vēstījums sabiedrībai var radīt šaubas par konkrētas personas uzticamību vai godaprātu, kā arī apšaubā kādas personas spējas ievērot sabiedrībā vispārpieņemtās normas vai tiesiskos priekšrakstus.

- 2) Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2009. gada 30. jūnija spriedumu lietā *Viorel Burzo c. Roumanie*.
Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2008. gada 16. decembra spriedumu lietā *Rupa c. Roumanie*.

Eiropas Cilvēktiesību tiesa ir atzinusi, ka par nevainīguma prezumpcijas un ar to saistīto tiesību garantēšanu atbildību īsteno ne tikai valsts amatpersonas un konkrētā kriminālprocesa veicēji, bet arī plašsaziņas līdzekļi, jo to veicinātās agresīvās vai intensīvās preses un mediju kampaņas var negatīvi ietekmēt gan pirmstiesas, gan tiesas procesa atbilstību «taisnīga procesa» kritērijam, iespaidot sabiedrības domu un būtiski ierobežot personas tiesības netikt prezumēti uzskatīti par vainīgu. Tāpat Eiropas Cilvēktiesību tiesa uzsvērusi, ka personas informācijas publiskošana, tostarp fotoattēlu translēšana, uzskatāma par Cilvēktiesību konvencijas 8. panta jeb tiesību uz privāto un ģimenes dzīvi aizskārumu.

Norādītais tiesiskais ietvars ir saistošs arī Latvijā strādājošajiem sabiedriskajiem elektroniskajiem plašsaziņas līdzekļiem. Šo prasību neievērošana vai pārkāpšana nav atbilstoša Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likumā noteiktajām prasībām par programmu veidošanas praksi, kā arī vispārpieņemtajiem žurnālistikas un ētikas principiem. Ievērojot minēto, [...] pārstāvība vērs uzmanību uz sabiedriskā elektroniskā plašsaziņas līdzekļa VSIA «Latvijas Televīzija» raidījumos un publikācijās radīto saturu, kas nav uzskatāms par objektīvu un patiesu un kas turklāt pārkāpj personas tiesības netikt prezumēti uzskatīti par vainīgu.

- 3) Eiropas Cilvēktiesību tiesas 1999. gada 18. maija lēmumu par pieņemamību lietā *Ninn–Hansen v. Denmark*.

[...] kā atzīmēts Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūrā, agresīva un uzstājīga preses ieinteresētība par konkrētu kriminālprocesu var negatīvi ietekmēt taisnīgu kriminālprocesa norisi, tostarp ietekmēt iespēju pieņemt taisnīgu nolēmumu. Kā norādījusi Eiropas Cilvēktiesību tiesa, jo īsāks laika sprādis vērojams starp valsts amatpersonu izteikumiem un veikto procesuālo darbību, jo izteiktāks ir valsts amatpersonas iespējamās objektivitātes trūkums un risks, ka tikušas pārkāptas personas tiesības uz taisnīgu tiesu un tiesības netikt prezumēti uzskatīti par vainīgu.

- 4) Eiropas Savienības Tiesas 2018. gada 7. augusta spriedumu lietā *C–161/17 Land Nordrhein–Westfalen pret Dirk Renckhoff*.

Tāpat norādāms, ka «De Facto» sižetā izmantoti [...] un viņa sievas fotoattēli, veidojot personas godu un cieņu aizskarošas kolāžas un sižeta izklāsta ilustrācijas. Norādāms, ka sižetā izmantotie fotoattēli nav pieejami publiski, bet ievietoti vienīgi tīmekļa platformā «Instagram». Atspēkojot iespējamus pārmējumus, kas saistīti ar žurnālistu tiesībām izmantot šādus attēlus, pārstāvība vērš uzmanību uz Eiropas Savienības Tiesas 2018. gada 7. augusta spriedumu lietā C-161/17 Land Nordrhein-Westfalen pret Dirk Renckhoff, kurā uzsvērts, ka pirms tīmeklī izvietotu fotogrāfiju reproducēšanas vai citāda veida izziņošanas sabiedrībai šādas darbības veicējam ir pienākums iegūt fotogrāfijas autora atļauju. [...] un viņa sieva šādu pieprasījumu piekrišanas paušanai par fotogrāfiju publicēšanu no «De Facto» sižeta autoriem, tostarp žurnālista Matīsa Arnicāna, nesaņēma. Tādējādi konkrētais sižets un tā vizuālais saturs atzīstami par personas tiesības uz privāto un ģimenes dzīvi pārkāpjošu.

[3] Iesnieguma noslēgumā Iesniedzējs rezumē:

Ievērojot apstākli, ka [...] ir daļa no sabiedrības, kuras intereses sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu uzraudzības jomā pārstāv Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu padome un ombuds, pārstāvība lūdz padomi un ombudu tiem noteiktās kompetences ietvaros izvērtēt iepriekš minētajos VSIA «Latvijas Televīzija» raidījumos un publikācijās sabiedrībai sniegtās informācijas saturu un vērst VSIA «Latvijas Televīzija» uzmanību uz nepieļaujamību pārkāpt Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likuma 24. panta ceturtās daļas noteikumus, veidojot raidījumus, kuros notikumi netiek atspoguļoti godīgi, objektīvi, bez pienācīgas precizitātes un neitralitātes. Šāda VSIA «Latvijas Televīzija» un tajā strādājošo žurnālistu rīcība nav saskanīga ar vispārpieņemtajiem visaugstākās žurnālistikas profesijas standartiem un ētikas principiem.

*Saskaņā ar Latvijas žurnālistu asociācijas Ētikas kodeksa noteikumiem žurnālistu galvenais uzdevums ir sniegt sabiedrībai tikai **patiesu un pārbaudītu informāciju**. Tāpat jāuzsver, ka fakti izklāstam žurnālista veidotajā saturā jābūt objektīvam, skaidram, bez falsifikācijas vai maldināšanas. Aplūkotajos gadījumos, kuros elektronisko plašsaziņas līdzekļu saturā atspoguļotas ziņas par [...], šīs prasības nav ievērotas un tikušas rupji pārkāptas.*

Balstoties uz minētajiem apsvērumiem Iesniedzējs lūdz:

1. *Pieņemt un izskatīt šo pieteikumu pēc būtības.*
2. *Izvērtēt VSIA «Latvijas Televīzija» veidoto sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu raidījumu satura atbilstību sabiedriskā pasūtījuma mērķim un principiem, ņemot vērā šajā pieteikumā izklāstītos faktus un argumentus.*
3. *Informēt VSIA «Latvijas Televīzija» un tās žurnālistus par personas pamattiesību un*

nevainīguma prezumpcijas pienākuma ievērošanu, veidojot sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu raidījumu saturu.

[4] 2024. gada 1. oktobrī tika saņemtas LTV galvenās redaktore Sigitas Roķes atbildes uz ombuda uzdotajiem jautājumiem. Atbildes ir sniegtas saistītā tekstā, akcentējot un paskaidrojot vairākus Iesniedzēja pieteikumā minētos jautājumus:

1) Par pirmstiesas publicitāti Eiropas Cilvēktiesību tiesas praksē:

Plašsaziņu līdzekļu uzmanība, kas ir vērsta uz tiesas procesiem vai noziedzīgo nodarījumu izmeklēšanu, jeb pirmstiesas publicitāte (prejudicial publicity - angļu val.) ir iztiesājamās vai izmeklējamās lietas publicitāte/atspoguļošana plašsaziņas līdzekļos, kas kā pamatoti norādīts ombudā saņemtajā iesniegumā ir attīstīta arī Eiropas Cilvēktiesību tiesas praksē, turpmāk – ECT.

Iesniegumā, atsaucoties uz ECT praksi, ir pamatoti norādīts, ka agresīva un uzstājīga preses ieinteresētība par konkrētu kriminālprocesu var negatīvi ietekmēt taisnīgu kriminālprocesa norisi.

Tomēr vienlaikus ECT praksē ir norādījusi, ka apgalvojumi, kas tikai norāda uz kādas personas iesaisti tiesas procesā vai aizdomu esamību par personas vainu noziedzīgā nodarījumā, nevar aizskart nevainīguma prezumpciju.¹ Savukārt izteikumi, kas aizskar nevainīguma prezumpciju ir tādi, kas skaidri pauž viedokli par personas vainu noziedzīgā nodarījumā, pirms tās vaina ir pierādīta likumā noteiktā kārtībā.²

Nevar neņemt vērā, ka plašsaziņas līdzekļu atspoguļojums par pašreizējiem notikumiem ir tiesību uz vārda brīvību izmantošana, kas noteikta Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 10. pantā.³ Sabiedrībai ir leģitīma interese iegūt informāciju par tiesas procesu norisi, kā arī tikt informētai par tiesu sistēmas darbību.⁴ Ievērojot šo sabiedrības leģitīmo interesi iegūt informāciju, žurnālistu pienākums ir gādāt, lai sabiedrība saņem pilnu informāciju par procesiem un notikumiem. Turklāt, žurnālisti ir par daudzpusīgu viedokļu apmaiņu, analītisku un kritisku nostāju pret politisko, ekonomisko un tiesu varu, aizstāvēt sabiedrības un indivīda tiesības.⁵

2) Par tīmekļa vietnē Lsm.lv publicētā raksta kvalitāti un saturu:

¹ Skat., piem., Eiropas Cilvēktiesību tiesas 1987. gada 25. augusta spriedumu lietā Nr.9912/82 *Lutz v. Germany*, §62.

² Eiropas Cilvēktiesību tiesas 1983. gada 25. marta spriedums lietā Nr.8660/79 *Minelli v. Switzerland*. Skat. arī Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2002. gada 3. oktobra spriedumu lietā Nr.37568/97 *Bohmer v. Germany*, §54.

³ Eiropas Cilvēktiesību tiesas Lielās palātas 2016. gada 29. marta spriedums lietā Nr.56925/08 *Bédat v. Switzerland*, §51.

⁴ Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2015. gada 23. aprīļa spriedums lietā Nr.29369/10 *Morice v. France*, §152.

⁵ Ētikas kodekss aktuālā redakcija no 14.03.2014. (ar izmaiņām, kas pieņemtas LZA pilnsapulcēs 23.11.2012. un 15.03.2013. un 14.03.2014.).

No iesnieguma izriet, ka iesniedzējs ir iebildis nevis pret 2024. gada 26. jūlijā raidījumā “Panorāma” pārraidīto sižetu “Tiesa apcietina policista slepkavības plānotājus”, bet gan pret 2024. gada 26. jūlijā tīmekļa vietnē www.lsm.lv publicēto rakstu «Novērstā amatpersonas slepkavība: policistu gatavojās nogalināt atriebības nolūkā», kura saturs atbilda vakara raidījumā “Panorāma” pārraidītajam sižetam. Raksts publicēts 2024.gada 26.jūlijā plkst.10:52, t.i., tajā pat dienā, kad notika tiesas sēde, kurā [...] tika piemērots apcietinājums.

Lai arī raksts tika publicēts tajā pašā dienā, kad tiesā tika lemts jautājums par drošības līdzekļa piemērošanu [...], **raksta mērķis bija informēt sabiedrību par izmeklēšanas procesu par iespējamu sagatavošanos Valsts policijas amatpersonas slepkavībai, piecu personu aizturēšanu 2024.gada 25. jūlijā un izmeklēšanas gaitā 2024.gada 24. un 25.jūlijā veiktajām kratīšanām.**

Pretēji iesniegumā norādītajam raksts nesatur ne apgalvojumu, ka [...] ir saistīts ar “noziedzīgiem grupējumiem” un “plānojis noslepkavot Valsts policijas amatpersonu R. Jašinu” “atriebības nolūkos”, ne arī izteikumus par [...] vainu noziedzīgu nodarījumu izdarīšanā.

Līdz ar to nav nekāda pamata uzskatīt, ka atspoguļotā informācija tiesai un citām ar konkrēto kriminālprocesu nesaistītām personām priekšlaicīgi varēja radīt maldīgu iespaidu par [...] vainīgumu un pārkāpt [...] nevainīguma prezumpciju.

Raksts, un attiecīgi arī 2024. gada 26. jūlijā raidījumā “Panorāma” ietvertais sižets, satur objektīvu faktu izklāstu, atklājot vien svarīgākās sakarības, kas varētu norādīt, ka viena no aizturētajām personām varētu būt [...].

3) Par raidījumā “De Facto” paustās informācijas kvalitāti:

Minētais, proti, tas, ka ir ticis sniegts objektīvs faktu izklāsts, vienlaikus norādot uz konstatētajām sakarībām, ir attiecināms arī uz 2024.gada 25.augusta raidījumā “De Facto” pārraidīto sižetu, kura **mērķis bija ne tikai informēt sabiedrību par izmeklēšanas procesa sākotnējo un turpmāko gaitu, bet arī par tiesu varas darbu.**

Lai arī līdz raidījuma “De Facto” iznākšanai ēterā VSIA “Latvijas Televīzija” jau bija informējusi sabiedrību, ka Rīgas pilsētas tiesa 2024.gada 26. jūlijā lēma apcietināt iespējamo Valsts policijas (VP) amatpersonas Romāna Jašina slepkavības gatavotāju [...]⁶, savukārt 2024.gada 13.augustā Rīgas apgabaltiesa atcēla pirmās instances tiesas lēmumu par apcietinājumu kā drošības līdzekļa piemērošanu [...]⁷, 2024.gada 25.augusta “De Facto” sižetā tika apkopoti jau iepriekš sabiedrībai

⁶ Tiesa apcietina iespējamo policista slepkavības gatavotāju [...].

⁷ Tiesa atceļ iepriekš noteikto apcietinājumu iespējamam policista slepkavības gatavotājam [...].

par zināmiem darītie fakti, vienlaikus informējot sabiedrību, ka [...] pēc apcietinājuma atcelšanas ir aizbraucis no Latvijas, lai Minskā satiktu savu laulāto.

Sniedzot sabiedrībai informāciju, raidījuma "De Facto" žurnālisti nav ne izteikušies par [...] vainu, ne arī apgalvojuši, ka [...] ir vainīgs VP amatpersonas Romāna Jašina slepkavības gatavošanā, līdz ar ko nav nekāda pamata uzskatīt, ka [...] nevainīguma prezumpcija būtu pārkāpta.

Būtiski ir nošķirt paziņojumu par to, ka kāds tikai tiek turēts aizdomās par nozieguma izdarīšanu, no apgalvojuma, ka persona ir izdarījusi attiecīgo noziegumu.⁸

Savukārt žurnālista izteiksmes brīvība var ietvert arī zināmu devu pārspilējumu, pat provokācijas.⁹

[..] Nevar piekrist iesniedzējam, ka VSIA "Latvijas Televīzija" raidījumu sižetu autoru sabiedrībai sniegtā informācija neesot atspoguļota objektīvi un patiesi.

Sižets ir ticis balstīts uz konkrētiem faktiem, un sižeta tapšanas gaitā VSIA "Latvijas Televīzija" ir izmantojusi gan Valsts policijas amatpersonu, gan arī paša [...] aizstāvja sniegto informāciju.

[..] Turklāt pretēji iesniegumā norādītajam VSIA "Latvijas Televīzija" žurnālisti sižetā nav apgalvojuši, ka [...] no Latvijas būtu «aizmucis». Tieši pretēji, - žurnālisti ir pārbaudījuši un ieguvuši apstiprinošu informāciju no [...] aizstāvja [...], ka [...] ir izbraucis no Latvijas ģimenes apvienošanas nolūkā. Minētais advokāta [...] sniegtais komentārs arī ir ticis iekļauts sižetā. Līdz ar to iegūtā informācija ir tikusi atspoguļota vispusīgi.

4) Par sižetā lietotajām vizualizācijām un apsūdzētās personas sievas fotoattēla publiskošanu:

[..] nav nekāda pamata uzskatīt ka vizualizācijas vien varētu radīt iespaidu, ka "[..]" ir uzskatāms par kāda noziedzīga nodarījuma izdarīšanā jau sodītu personu, kuru tiesa it kā ir "atbrīvojusi", proti, sižetā ietvertās vizualizācijas nav vērtējamas atrauti no sižeta izklāsta par [...] piemērotā apcietinājuma atcelšanu.

[..] Tā kā atbilstoši pārbaudītai informācijai [...] izceļošanas no Latvijas iemesls ir ģimenes apvienošana, proti, pievienošanās laulātajai, tad sižetā ir iekļauta laulātās fotogrāfija, kura atbilst personas anonimizēšanas kritērijiem. Proti, fotogrāfijā personas sejas daļa ir aizsegta ar saulesbrillēm tādā pat mērā, kādā tā tiktu aizsegta, izmantojot personas attēla anonimizēšanu ar aizkrāsotu taisnstūri, kas ir viena no biežāk izmantotajām attēla anonimizēšanas metodēm.

⁸ Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2014. gada 7. jūlija spriedums lietā Nr.17103/10 Karaman v. Germany,

⁹ Senāta 2009. gada 25. novembra spriedums lietā Nr. [SKC-276/2009](#) (C27054205) ar atsauci uz Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2007. gada 12. jūlija spriedumu lietā „Diena et Ozoliņš c. Lettonie”, iesnieguma Nr. [16657/03](#), 84. punktu; 2019. gada 10. jūlija spriedums lietā Nr. SKC-40/2019 ([ECLI:LV:AT:2019:0710.C30292615.1.S](#)), 9.6. punkts.

Ņemot vērā, ka attiecībā uz [...] tika ievērots nevainīguma prezumpcijas princips, tad arī attiecībā uz fotoattēlu, kas satur personu, kas nav identificējama daļēji aizsegta sejā, un kas nekādā mērā nav personas godu un cieņu aizskarošs pats par sevi, nav pamata uzskatīt, ka būtu pārkāpts nevainīguma prezumpcijas princips vai personas datu aizsardzības noteikumi.

5) par mediju tiesībām iegūt krimināllietu informāciju:

Plašsaziņas līdzeklim ir tiesības saņemt informāciju par krimināllietu izskatīšanu no tiesu varas iestādēm, izmeklēšanas iestādēm un prokuratūras. Iestādei, kuras rīcībā ir informācija par krimināllietu, plašsaziņas līdzeklim ir jāsniedz tikai pārbaudīta un patiesa informācija, kas balstīta uz pamatotiem pieņēmumiem.¹⁰ Plašsaziņas līdzekļiem ir tiesības, godprātīgi rīkojoties, paļauties uz iestādes oficiāla paziņojuma saturu, neveicot pastāvīgu, neatkarīgu izpēti par konkrētu jautājumu.¹¹ Tas nozīmē, ka žurnālistiem ir tiesības brīvi ziņot par notikumiem, pamatojoties uz informāciju, kas iegūta no oficiāliem avotiem, bez tālākas informācijas pārbaudes, vēl jo vairāk attiecībā uz oficiālajā dokumentā uzrādīto faktu patiesumu.¹²

Balstoties iepriekš minētajos apsvērumos, LTV uzskata, ka 2024. gada 26. jūlijā tīmekļa vietnē www.lsm.lv publicētajā rakstā «Novērstā amatpersonas slepkavība: policistu gatavojās nogalināt atriebības nolūkā» un 2024.gada 25.augusta “De Facto” sižetā ir ievērots nevainīguma prezumpcijas princips.

Izvērtējot konstatēto, Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds Edmunds Apsalons

secina:

[5] Iesniegumā norādītajā 2024. gada 26. jūlijā sabiedrisko mediju portālā Lsm.lv publicētajā rakstā “Novērstā amatpersonas slepkavība: policistu gatavojās nogalināt atriebības nolūkā” un LTV sižetā “Tiesa apcietina policista slepkavības plānotājus” 26.jūlija raidījumā “Panorāma”, kā arī LTV 25.augusta raidījuma “De Facto” sižetā “Par policista slepkavības gatavošanu aizturētais pametis Latviju” un tā aprakstā sabiedrisko mediju tīmekļa vietnē Lsm.lv “Par policista slepkavības gatavošanu aizdomās turētais [...] pametis Latviju” tiek atspoguļota informācija par krimināllietā aizdomās turēto personu [...], kura intereses un tiesības pārstāv Iesniedzējs.

[6] Lsm.lv publicētā raksta “Novērstā amatpersonas slepkavība: policistu gatavojās nogalināt

¹⁰ Eiropas Padomes Ministru komitejas 2003. gada 10. jūlija ieteikums Rec(2003)13 par nosacījumiem informācijas izplatīšanai plašsaziņas līdzekļos saistībā ar kriminālprocesu.

¹¹ Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2002. gada 25. jūnija spriedums lietā Nr.51279/99 Colombani and Others v. France, §65.

¹² Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2004. gada 16. novembra spriedums lietā Nr.56767/00 Selistö v. Finland, §60.

atbēības nolūkā” pamatā ir informācija, kuru masu medijiem tās dienas rītā sniedza Valsts policijas priekšnieka pienākumu izpildītājs Andrejs Grišins par aktuālo izmeklēšanā esošo kriminālprocesu par iespējamo Valsts policijas amatpersonas slepkavības gatavošanu, par iepriekšējā dienā veiktajām procesuālajām darbībām – kratīšanām un piecu cilvēku aizturēšanām, kā arī par to, kādi priekšmeti ir izņemti kratīšanas laikā. Uz žurnālistu jautājumu, vai šīs aizturēšanas ir saistītas ar plānu nogalināt Valsts policijas darbinieku Romānu Jašinu, Andrejs Grišins atbild: "Kas attiecas uz personām, kas ir iesaistītas kriminālprocesā, mēs nekādus identificējošus datus nedodam." Jāņem vērā, ka Valsts policijas priekšnieka pienākumu izpildītājs Andrejs Grišins savā komentārā masu medijiem neatklāj arī aizturēto personu identitāti.

Rakstam ir pievienots Valsts policijas pārstāvja komentāru pilnais video. Tieši šī amatpersonas sniegtā informācija ir izmantota ne tikai šajā rakstā, bet arī raidījuma “Panorāma” sižetā tās dienas vakarā.

Rakstam ir pievienota arī Valsts policijas sagatavota foto galerija ar kratīšanās konstatētajiem un atsavinātajiem priekšmetiem, kā arī kriminologa Andreja Vilka komentārs VSIA “Latvijas Radio”.

Rakstā publicētā papildu informācija - *Sociālajos tīklos publicēts video, kur administratora Mārtiņa Bunkus slepkavības lietā tiesājamais uzņēmējs [...] tiesas sēdē apgalvojis, ka kratīšana notikusi pie viņa dēla, kuru apsūdzot par vēlmi nogalināt ilggadējo Valsts policijas vadošo darbinieku Romānu Jašinu. Pēc [...] vārdiem, dēlam tiekot inkriminēts tāds pats pants, kā viņam, – slepkavības pasūtīšana – ļauj lasītājam izdarīt savus pieņēmumus par kriminālprocesā iesaistīto personu identitāti, sasaistot kopā rakstā nosauktos faktus.*

Jāatzīmē, ka rakstā ir publicēts arī Valsts policijas atgādinājums, *ka neviena persona netiek uzskatīta par vainīgu, kamēr tās vaina noziedzīga nodarījuma izdarīšanā netiek pierādīta likumā noteiktajā kārtībā.*

[7] Raidījuma “Panorāmas” sižeta nosaukums ir “Tiesa apcietina policista slepkavības plānotājus”, bet ekrāna apakšā – ziņu lentē – līdz sižeta 0:21 sekundei tiek sniegts arī precizējošs apakšvirsraksts “Tiesa apcietina **iespējamo** [izcēlums mans – EA] policista R. Jašina slepkavības plānotāju [...]”.

Sižets iesākas ar tekstu “Rīgas pilsētas tiesa šodien lēma piemērot drošības līdzekli – apcietinājumu trijiem no pieciem aizturētajiem **aizdomās** [izcēlums mans – EA] par policista slepkavības gatavošanu, tos kait arī maksātnespējas administratora Mārtiņa Bunkus lietā tiesātā uzņēmēja [...] dēlam [...]”.

Sižeta turpinājumā raidījuma vadītājs Jānis Geste sniedz apkopojumu par līdz šim zināmo informāciju, tostarp ziņojot “policija veica arī kratīšanas [no 0:43 sekundes] lietā **aizdomās** [izcēlums mans – EA] par **iespējams** [izcēlums mans – EA] plānotu policista slepkavību [..]”.

Savukārt LTV Ziņu dienesta žurnālists Ģirts Zvirbulis detalizēti informē par veiktajās kratīšanās atrastajiem šaujamieročiem, to uzglabāšanai lietoto somiņu, saistībā ar kuru žurnālists izsaka minējumu [1:17] “**noziedznieki** [izcēlums mans – EA] acīmredzot ir ar smalku gaumi”, kā arī citiem atrastajiem priekšmetiem, t.sk. Valsts policijas un pašvaldības policijas formas tērpu elementiem, izsakot pieņēmumu [2:22], ka “**noziedznieki** [izcēlums mans – EA] ir mēģinājuši, iespējams izlikties par policistiem ..” Turpinājumā tiek sniegta informācija [2:38], ka “izņemtas ir arī citas lietas, kas liecina par šī grupējuma saistību ar **organizēto noziedzību** [izcēlums mans – EA], toskait [..]”. Informējot par aizturēto personu valstspiederību, žurnālista saka [3:10] “[..] visi aizturētie ir Latvijas valstspiederīgie, nevis kādi **noziedznieki** [izcēlums mans – EA], kas ir iebraukuši darba veikšanai no citām valstīm”.

Tālāk sižetā tiek sniegta pieejamā informācija par “lietā iesaistīto cilvēku” identitāti, tiek informēts, ka advokāts [..] ir apstiprinājis, ka aizdomās tiek turēts viņa klients [..].

Sižetā tiek pārraidīts Valsts policijas priekšnieka vietnieka Andreja Grišina komentārs “ka **varētu būt** [izcēlums mans – EA] gatavots noziedzīgs nodarījums” un sniegts zvērināta advokāta [..] viedoklis.

Sižets noslēdzas ar ziņas apkopojumu [4:50] “Ģirts Zvirbulis vēstīja par zināmo saistībā ar piecu cilvēku aizturēšanu, kurus policija **tur aizdomās** [izcēlums mans – E.A.] par **iespējamu** [izcēlums mans – E.A.] policista slepkavības gatavošanu”.

[7] Raidījuma “De Facto” sižeta nosaukums ir “Par policista slepkavības gatavošanu aizturētais pametis Latviju”. Sižeta attēlā replay.lsm.lv lietotnē ir redzami aizdomās turētā persona [..] un kāda sieviete, domājams, apsūdzētās personas sieva.

Sižeta ievadā tiek izstāstīta priekšvēsture un kontekstuālā informācija par Mārtiņa Bunkus slepkavības lietā tiesājamā [..] radniecību ar [..], kurš tiek turēts aizdomās par Valsts policijas augsta līmeņa darbinieka Romāna Jašina slepkavības gatavošanu, kurš savulaik ir bijis iesaistīts Mārtiņa Bunkus slepkavības izmeklēšanā.

Tālāk seko 26. jūlija raidījuma “Panorāma” sižetā redzamais Valsts policijas priekšnieka vietnieka Andreja Grišina komentārs un pārstāstīta šajā pašā raidījumā sniegtā informācija par kratīšanā atrasto, sniegta informācija par trīs aizdomās turēto t.sk. [..] aizturēšanu un viņa advokāta [..] 26.jūlija raidījumā “Panorāma” redzamais komentārs, kā arī 26. jūlija sižetā neiekļautie advokāta komentāri.

Sižeta turpinājumā [no 1:54] tiek izklāstīta notikumu attīstības secība kopš 26. jūlija, papildinot stāstījumu ar dažādām vizualizācijām – par tiesa lēmumu apcietināt [..] (vizualizācijas – tiesas āmurs un restes); advokāta solījumu apcietinājumu pārsūdzēt (vizualizācijas – advokāta fotoattēls un nepiekrītoša žesta ikona); tiesneses lēmums apcietinājumu atcelt (vizualizācijas – tiesneses fotoattēls, kas nospiež restes uz leju); [..] izlaišanu no cietuma (vizualizācija – fotoattēls bez restēm) un viņa aizbraukšanu no valsts; informācija par to, ka “izmeklētājiem nav izdevies viņu sadzīt rokās” (vizualizācija – ķermeņa kontūra).

Tālāk seko Valsts policijas priekšnieka vietnieka Pētera Bauskas komentārs par [..] pienākumu ierasties pie procesa virzītāja, lai viņam piemērotu citu drošības līdzekli un informācija, ka viņš atrodas Baltkrievijā.

- Pārstāstot advokāta [..] teikto, ka viņa klients aizbraucis uz Baltkrieviju, lai satiktu savu sievu, ekrānā blakus apsūdzētā fotoattēlam parādās, domājams, viņa sievas fotogrāfija (2:42-2:45).
- Vēlāk seko advokāta detalizēts stāstījums par klienta apsvērumiem doties uz Baltkrieviju, lai satiktu savu sievu un stāsts par [..] veselības problēmām, kā arī advokāta solījums, ka 3. septembrī viņa klients ieradīsies un piedalīsies izmeklēšanas darbībās.
- Tālākais sižets ir veltīts jautājumam par to, kāpēc [..] apcietinājums tika atcelts, par neiespējamību iegūt informāciju no tiesneses, kura šo lēmumu pieņēma un pēc tam ir devusies atvaļinājumā, bet pēc atvaļinājuma beigām tiesneses karjeru vairāk neturpinās. Tiek sniegts Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas priekšsēdētājas skaidrojums tiesneses lēmumam un tā nepubliskošanas iemesliem.
- Sižeta 4:57 minūtē atkārtoti tiek lietota vizualizācija ar tiesneses fotoattēlu, kurš nospiež restes uz leju, tādējādi atbrīvojot [..] fotoattēlu no restēm, tam seko piemērs, kad minētā tiesnese ir lēmusi neapcietināt vēl kādu advokāta [..] klientu.
- Sižeta noslēdzošajā daļā turpinās Valsts policijas priekšnieka vietnieka Pētera Bauskas komentārs, kurā tiek izteikta Iesniegumā citētā frāze “Un Eiropas valstī 21. gadsimtā tas galīgi nav normāli, ja kaut kādi kriminālie elementi šādā veidā cenšas risināt jautājumus”;
- Noslēgumā skatītāji tiek informēti par [..] tēva krimināllietas virzību.
- Visa sižeta laikā ekrāna lejā ir lasāms tā nosaukums “Par policista slepkavības gatavošanu aizturētais pametis Latviju”.

[8] Iesniedzējs norāda arī uz sabiedrisko mediju portālā Lsm.lv publiskoto raidījuma “De facto” sižetu un tā aprakstu, kura virsraksts ir “Par policista slepkavības gatavošanu **aizdomās turētais**”

[izcēlums mans – E.A.] [...] pametis Latviju”.

Rakstā ir atveidots “De facto” sižeta saturs un vienīgā būtiskā atšķirība ir raksta pēdējās rindkopas virsraksts “Nav pirmais **aizmukušais** [izcēlums mans – E.A.]”, jo “De facto” sižetā konsekventi tiek lietots vārdu savienojums “**pametis Latviju** [izcēlums mans – E.A.]”.

Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds Edmunds Apsalons

vērš uzmanību:

[9] Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds atzinumus sniedz normatīvo aktu definētajās kompetences robežās un izmantojot sabiedrisko mediju redakcionālās vadlīnijas un Rīcības un ētikas kodeksu normas, kas attiecas uz profesionālo ētiku un tās ievērošanu redakcionālajos lēmumos un profesionālajās procedūrās, kas veiktas sabiedrisko mediju satura veidošanas procesā. Nedz normatīvie akti, nedz sabiedrisko mediju redakcionālās vadlīnijas un LTV Rīcības un ētikas kodekss nedod ombudam tiesības sniegt iesniegumā minēto apstākļu juridisko izvērtējumu, ombuds nevērtē Iesniedzēja uzskatus vai iesniegumā pausto viedokli.

Saskaņā ar Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu un to pārvaldības likuma (turpmāk – arī SEPLPL) 18. panta 1. punktā noteikto “Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds pārrauga sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu sniegto pakalpojumu atbilstību šā likuma **1. pantā noteiktajam mērķim un 3. pantā noteiktajiem sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu darbības pamatprincipiem, sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ētikas kodeksiem un redakcionālajām vadlīnijām** un pēc savas iniciatīvas vai uz personu iesniegumu pamata sniedz atzinumus par sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu programmu un pakalpojumu **atbilstību minētajiem dokumentiem**, kā arī pilda citas šajā likumā noteiktās funkcijas. [visi izcēlumi mani – E.A.]

Savukārt šī panta 2. punkts nosaka, ka “Jebkura persona var vērsties pie sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuda ar iesniegumu, lūdzot izvērtēt sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu programmu un iepriekš sniegto pakalpojumu **atbilstību šā panta pirmajā daļā minētajiem dokumentiem** [izcēlums mans – E.A.]. Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuda lēmums iesnieguma iesniedzējam nav saistošs un nav nedz apstrīdams, nedz pārsūdzams”.

Atsaucoties uz iepriekš minēto, ombuds vērš uzmanību, ka tā kompetencē neietilpst sabiedrisko mediju raidījumu satura atbilstības Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likuma 24. panta ceturtajai daļai izvērtējums. Kontroli pār Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likuma ievērošanu veic Nacionālā elektronisko plašsaziņas līdzekļu padome.

Papildus ombuds vērs uzmanību, ka Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas ievērošanu, kā arī cilvēktiesību un pamatbrīvību aizskāruma lietu izskatīšana ir LR Tiesībsarga biroja kompetencē.

Savukārt Latvijas Žurnālistu asociācijas Ētikas kodeksa noteikumu pārkāpumus izskata Latvijas Žurnālistu asociācijas Ētikas komisija.

Iepriekšminēto apsvērumu dēļ, ombuda atzinums veidots vērtējot Iesniegumā minēto LTV sižetu un LSM.lv raksta satura atbilstību zemāk minētajiem principiem un normatīvajiem aktiem:

- SEPLPL 3. pantā noteiktajiem sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu darbības pamatprincipiem, īpašu vērību veltot Iesniegumā norādītajai neatbilstībai šī panta desmitajā daļā noteiktajam, kas noteic, ka “Sabiedriskie elektroniskie plašsaziņas līdzekļi [...] respektē cilvēka tiesības un pamatbrīvības”;
- Latvijas sabiedrisko mediju redakcionālajām vadlīnijām: sabiedrisko mediju darbības principiem un redakcionālajām vadlīnijām raidījumu un cita satura veidošanai;
- LTV Rīcības un ētikas kodeksam un tajā definētajiem LTV darbības principiem.

Izvērtējot konstatēto, sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds Edmunds Apsalons

atzīst:

[10] 2024. gada 26. jūlija sabiedrisko mediju portālā Lsm.lv publicētajā rakstā “Novērstā amatpersonas slepkavība: policistu gatavojās nogalināt atriebības nolūkā” ombuds nekonstatē SEPLPL 3. pantā noteiktās prasības – respektēt cilvēka tiesības un pamatbrīvības – pārkāpumu, kā arī Latvijas sabiedrisko mediju redakcionālo vadlīniju un LTV Rīcības un ētikas kodeksa pārkāpumus.

Rakstā [...] netiek identificēts kā viena no aizturētajām personām, raksts balstās Valsts policijas priekšnieka pienākumu izpildītāja Andreja Grišina sniegtajā informācijā un, kā savā atbildes vēstulē norāda LTV galvenā redaktore, tad *raksta mērķis bija informēt sabiedrību par izmeklēšanas procesu par iespējamu sagatavošanos Valsts policijas amatpersonas slepkavībai, piecu personu aizturēšanu [...] un izmeklēšanas gaitā [...] veiktajām kratīšanām*. Vienīgā iespēja netieši identificēt [...] kā kriminālprocesā aizturēto personu, ir izveidojot sakarību ar rakstā sniegto informāciju par *sociālajos tīklos publicēto video, kur administratora Mārtiņa Bunkus slepkavības lietā tiesājamais uzņēmējs [...] tiesas sēdē apgalvo, ka kratīšana notikusi pie viņa dēla, kuru apsūdzot par vēlmi nogalināt ilggadējo Valsts policijas vadošo darbinieku Romānu*

Jašinu. Taču šāda sakarība ir tikai pieņēmuma formā – žurnālisti ir publiskojuši faktus, taču neapgalvo vienas noteiktas sakarības pastāvēšanu starp tiem. Būtībā žurnālisti ir publiskojuši informāciju, kuru par [...] ir sniedzis [...] un kura tās pašas dienas laikā apstiprinājās kā patiesa.

[11] 2024. gada 26. jūlijā LTV radījuma “Panorāma” sižetā “Tiesa apcietina policista slepkavības plānotājus” ombuds saskata pazīmes, kas varētu liecināt par SEPLPL 3. pantā noteiktās prasības – respektēt cilvēka tiesības un pamatbrīvības – pārkāpumu, kā arī Latvijas sabiedrisko mediju redakcionālo vadlīniju un LTV Rīcības un ētikas kodeksa pārkāpumus, taču šos pārkāpumus neatzīst, jo pazīmes nav būtiskas.

Sabiedrisko mediju redakcionālās vadlīnijas nosaka, ka “Ziņojot par kriminālnoziedzumiem, iespējamajiem noziedzumiem, ierosinātajiem kriminālprocesiem un tiesvedībām, sabiedrisko mediju žurnālists ievēro nevainīguma prezumpciju. Cilvēks uzskatāms par vainīgu noziedzuma izdarīšanā tikai pēc galīgās tiesu instances sprieduma”. Pazīmes, kas varētu liecināt par nevainīguma prezumpcijas neievērošanu šajā sižetā, ir divas:

- 1) Sižeta nosaukums “Tiesa apcietina policista slepkavības plānotājus” it kā liecina, ka šo personu vaina noziedzuma plānošanā jau ir pierādīta, taču ir jāņem vērā sižeta mērķis – informēt par sabiedrībā plašu rezonansi guvušo aizturēšanas un kratīšanas epizodi saistībā ar aizdomām par policista slepkavības plānošanu. Konkrētais kriminālprocess izsauca pastiprinātu sabiedrības uzmanību, jo iespējamais noziedzums ir ārkārtējs. Tāpat ir jāņem vērā arī kopējais sižeta konteksts, kas liecina par to, ka sižeta veidotājiem nav bijis atklāta vai slēpta nodoma aizturēto personu identificēt kā vainīgo konkrētā noziedzuma izdarīšanā. Sižeta laikā ziņu lentē ekrāna apakšējā daļā līdz sižeta 0:21 sekunde tiek sniegts precizējošs apakšvirsraksts “Tiesa apcietina iespējamo policista R. Jašina slepkavības plānotāju [...]”. Ir jāņem vērā tas:
 - ka žurnālists Jānis Geste sižeta laikā konsekventi lieto izteicienus, kas liecina par nevainības prezumpcijas ievērošanu: “aizdomās par policista slepkavības gatavošanu”, “aizdomās par iespējams plānotu policista slepkavību”;
 - ka sižets noslēdzas ar apkopojosu informāciju “Ģirts Zvirbulis vēstīja par zināmo saistībā ar piecu cilvēku aizturēšanu, kurus policija tur aizdomās par iespējamu policista slepkavības gatavošanu”.

Sabiedrības informēšana par aizdomās turamajām personām un aizdomām par noziedzuma paveikšanu nav uzskatāma par nevainības prezumpcijas pārkāpumu.

- 2) Otra pazīme, kas varētu norādīt uz nevainīguma prezumpcijas pārkāpšanu, ir žurnālista Ģirta

Zvirbuļa stāstījumā par kratīšanās atrasto trīs reizes lietoto apzīmējumu “noziedznieki”. Lai izvērtētu, vai šāda apzīmējuma lietojums ir nevainīguma prezumpcijas pārkāpums, ir jāņem vērā sabiedrībā ikdienā lietotajā valodā izmantotie stereotipiskie apzīmējumi, proti, nereti katru, pret kuru tiesībsargājošās iestādes ir uzsākušas procesuālas darbības, ir tendence klasificēt kā noziedznieku. Šāda paviršība un aizspriedumainība vārdu izvēlē, protams, nav pieļaujama žurnālistu veidotajos tekstos, jo tad zūd iespēja ievērot profesionālās precizitātes, objektivitātes un atbildīguma prasības. Vērtējot vārda “noziedznieks” lietojumu ir jāņem vērā:

- tā semantiskā daudznozīmība, ka ar to tiek apzīmēta gan persona, kas ir izdarījusi noziegumu, gan persona, kas izturas un rīkojas kaitīgi, neatbilstoši morāles normām (skat. <https://tezaurs.lv/noziedznieks:1>).
- šī vārda lietojuma pragmatiskais aspekts, kas attiecas uz tā lietojuma jēgu – ko ar šo vārdu tā izteicējs ir vēlējis izdarīt un panākt.

Ombuds pieņem, ka žurnālists šo vārdu lietoja savu attieksmi izsakošā veidā, nevis tā precīzā juridiskās terminoloģijas nozīmē.

[12] 2024. gada 25. augusta raidījuma “De Facto” sižetā “Par policista slepkavības gatavošanu aizturētais pametis Latviju” ombuds atzīst Latvijas sabiedrisko mediju vadlīnijas “Privātuma aizsardzība” pārkāpumu saistībā ar [...] sievas fotogrāfijas publiskošanu sižetā, bet neatzīst Latvijas sabiedrisko mediju redakcionālo vadlīniju un LTV Rīcības un ētikas kodeksa pārkāpumus saistībā ar Iesniedzēja izteiktajām pretenzijām pret sižetā izmantotajām vizualizācijām:

- 1) Vērtējot sižetā izmantotos vizuālos elementus, ir jāņem vērā analītiski-pētnieciskā raidījuma “De facto” mērķi – netaisnību un pretrunu atklāšana ne tikai korupcijas, interešu konfliktu un citu noziedzīgu nodarījumu lietās, bet arī sabiedrībai būtisku cieņpilnas attieksmes un ētiskas rīcības pārkāpumu izmeklēšana. Ir jāvērtē arī šī raidījuma specifiskais žanrs, kas to atšķir no citiem ziņu raidījumiem – kad faktos balstītā informācija tiek papildināta ar raidījuma veidotāju attieksmi pret faktos fiksētajiem notikumiem. Šī attieksme atklājas gan aizkadra balss intonācijās un izvēlētajos vārdos, gan muzikālajā noformējumā, gan arī vizuālo elementu izmantojumā. Raidījuma rezignēti ironiskais tonis, protams, var radīt kādam subjektīvu nepatiku, taču kritiskais jautājums šeit ir par raidījuma satura precizitāti (faktu nesagrozišanu un neizdomāšanu), objektivitāti (netendenciozu faktoru pasniegšanu) un skaidru faktoru nošķiršanu no viedokļiem. Ņemot vērā, ka sabiedrisko mediju redakcionālie standarti neprasa absolūtu neitralitāti katrā jautājumā un raidījuma noteicošais uzdevums ir ievērot sabiedrības intereses zināt patiesību, uzskatu, ka konkrētajā sižetā raidījuma vadītāji ir spējuši līdzsvarot

saturu ar tā pasniegšanas formu – faktus ar attieksmes paušanu par tiem. Katras vizualizācijas uztvere, protams, ir interpretējoša un tamdēļ subjektīva – iepriekšējā pieredzē, mērķos, interesēs un acumirkļīgajās emocijās balstīta. Ombuda vērtējumā vizualizāciju ironiskais pasniegšanas veids sižetā nav pretrunā ar tā pamatā esošo faktu objektivitāti un precizitāti.

- 2) Sabiedrisko mediju vadlīniju Punkts 2.5. “Privātuma aizsardzība” nosaka, ka “Privātu informāciju un attēlus var publicēt gadījumos, ja persona pati to atklāj un atļauj, apzinoties publicēšanas faktu. Izņēmumi pieļaujami gadījumos, ja šādas informācijas publicēšana ir nozīmīga sabiedrības interesēm un tā ir saistīta ar publiskām personām, kuru darbība, lēmumi un viedokļi ietekmē sabiedrībai būtiskus jautājumus. Šādos gadījumos žurnālists izvērtē, vai sabiedrības ieguvums no informācijas publicēšanas ir lielāks par personai nodarīto kaitējumu.”
- Ņemot vērā, ka [...] sieva nav LTV redakcijai atļāvusi publicēt savu fotogrāfiju, izšķirīgs ir jautājums par sabiedrības interešu ievērošanu. Šajā gadījumā nav runa par to, vai saulesbrilles atbilst personas anonimizēšanas kritērijiem, kā uz to savā atbildē norāda LTV galvenā redaktore, bet gan par to, kāds ir sabiedriskais ieguvums no aizdomās turētā sievas publiskošanas un kāda ir šī attēla nozīme sižeta satura izklāstā. Ombuds uzskata, ka sabiedrības ieguvums no šī attēla ir maznozīmīgs – sabiedrība vienīgi ieguva iespēju redzēt, kā izskatās nopietnā noziegumā aizdomās turētas personas sieva. Taču šī vizuālā informācija nedod nekādu ieguldījumu sabiedrības informētībā par iespējamā nozieguma izmeklēšanas procesu, par procesuālo situāciju kopš 26. jūlija, par notikumiem, kas ir saistīti ar aizdomās turētā apcietināšanu, atbrīvošanu, aizbraukšanu no Latvijas, par tiesvedības praksi valstī. Sabiedrība vēlas zināt, kāpēc aizdomās turētais ir atbrīvots, kāpēc viņš varēja doties prom no valsts, uz kurieni viņš ir devies un vai pastāv cerības, ka viņš atgriezīsies un turpinās piedalīties tiesvedības procesā. Ombuds neuzskata, ka aizdomās turētā sievas attēla publiskošana dod kādu būtisku ieguldījumu, lai saņemtu atbildes uz šiem jautājumiem. Šajā gadījumā nevar uzskatīt, ka sabiedrības ieguvums no fotogrāfijas publicēšanas ir lielāks par tajā attēlotajai personai nodarīto kaitējumu. Ombuds uzskata, ka sižeta informatīvā, izzinošā un patiesības noskaidrošanas puse neko nebūtu zaudējusi, ja aizdomās turētā sievas attēls netiktu publiskots un tādējādi tā publicēšana ir vērtējama kā pašmērķīga.

[13] Ombuds neatzīst SEPLPL 3. pantā noteiktās prasības – respektēt cilvēka tiesības un pamatbrīvības – pārkāpumu, kā arī neatzīst Latvijas sabiedrisko mediju redakcionālo vadlīniju un LVT Rīcības un ētikas kodeksa pārkāpumus 2024. gada 25. augusta sabiedrisko mediju portāla Lsm.lv publikācijā “Par policista slepkavības gatavošanu aizdomās turētais [...] pametis Latviju”

Šajā rakstā atainots šīs pašas dienas “De facto” sižeta saturs un vienīgā būtiskā atšķirība ir raksta pēdējās rindkopas virsraksts “Nav pirmais aizmukušais”, jo “De facto” sižetā konsekventi tiek lietots vārdu savienojums “pamētis Latviju”. Domājams, ka tieši šī frāze ir mudinājusi Iesniedzēju izteikt pārmētas, ka “De facto” sižets rada maldīgu priekšstatu par [...] “aizbēgšanu” no Latvijas, taču šāds pārmētas neatbilst sižetā redzamajam un saklausāmajam. Lsm.lv publikācijā “Par policista slepkavības gatavošanu aizdomās turētais [...] pamētis Latviju” lietotais apakšvirsraksts “Nav pirmais aizmukušais” ir vienīgā frāze, kura varētu skatītājam raisīt priekšstatu par “aizbēgšanu”. Visur citviet publikācijā tiek lietoti tādi neitrāli izteikumi kā “izdevies no Latvijas aizbraukt”, “[...] no Latvijas aizbrauc”, “viņš no Latvijas aizbrauca”, “Viņš uzreiz pēc atbrīvošanas pameta Latviju”, “klients aizbraucis uz Baltkrieviju”, “[...] noteikti nav pirmais no apsūdzētajiem, kas pamētis Latviju pēc tiesneses Nicmanes lēmuma nepiemērot apcietinājumu”.

Izvērtējot atzīto, sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds Edmunds Apsalons

iesaka:

[14] LTV stingri ievērot Sabiedrisko mediju redakcionālās vadlīnijās noteikto prasību “Ziņojot par kriminālnoziedzumiem, iespējamajiem noziedzumiem, ierosinātajiem kriminālprocesiem un tiesvedībām, sabiedrisko mediju žurnālists ievēro nevainīguma prezumpciju. Cilvēks uzskatāms par vainīgu noziedzuma izdarīšanā tikai pēc galīgās tiesu instances sprieduma”.

[15] LTV atbildīgi attiekties pret sabiedrisko mediju redakcionālajā vadlīnijā “Privātuma aizsardzība” noteikto par personu tiesību uz privātumu ievērošanu. Īpaši gadījumos, kad runa ir par kādos sabiedrībai svarīgos notikumos vai procesos iesaistīto personu ģimenes locekļiem, rūpīgi izvērtēt sabiedrības ieguvumus no viņu tiesību uz privātumu aizskāruma.

[16] Atbildīgi izvērtēt sižetos un rakstos par kriminālnotikumiem, iespējamajiem noziedzumiem, ierosinātajiem kriminālprocesiem un tiesvedībām lietoto valodu, ņemot vērā izvēlēto vārdu un izteicienu semantisko daudznozīmību un to pragmatisko jēgu – ko ar šiem valodiskajiem līdzekļiem ir plānots paveikt un panākt, ņemot vērā auditorijas interpretējošo reakciju daudzveidību.

Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas

līdzekļu ombuds

(paraksts)*

Edmunds Apsalons

*DOKUMENTS PARAKSTĪTS AR DROŠU ELEKTRONISKO PARAKSTU UN SATUR
LAIKA ZĪMOGU